

X. ULUSAL EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

**Abant İzzet Baysal Üniversitesi
7 - 9 Haziran 2001**

(Bildiriler)

III. Cilt

BOLU

OKUL DENEYİMİ-I DERSİNİN TEORİ VE PRATİĞİ

Yrd. Doç. Dr. Erdal TOPRAKÇI*

GİRİŞ

Öğretmen eğitiminde öğretmen adaylarının okullara deneyim amaçlı gönderilmeleri ve buralarda uzun bir zamanı geçirmeleri ABD açısından yeni bir uygulama değildir. Öncesi, 1839'lara kadar dayanmaktadır. Fakat öğretmen eğitiminin üniversitelerce üstlenilmesi temeline geçişi 1940'lara gitmektedir (Perry and Walton 1998: 151). Türkiye de ise bu uygulamanın yeniden yapılanma çerçevesinde bu kadar yoğun olması yönüyle oldukça yeni olduğu söylenebilir.

Eğitim Fakültelerinde gerçekleştirilen yeni yapılanmanın en önemli boyutu Fakülte-Okul İşbirliği konusunda getirilen çağdaş ve etkin düzenlemeler olmuştur. Bu çerçevede, bundan böyle aday öğretmenlerin okullarda daha fazla pratik yapmasına önem verilmiştir. Çünkü, alan deneyimi çağdaş toplumlarda öğretmen eğitimi programlarının önemli bir ögesi haline gelmiştir (Brooker and Service 1999: 151; Turley and Beach 1999: 490). Özellikle öğretmen yetiştirme programlarında yer alan Okul Deneyimi dersleri bu kapsamda geliştirilmiş en önemli etkinliklerdir. Aday öğretmenlerin öğrencilik döneminin ilk yıllarından başlayarak ileride görev yapacakları okul ortamı ile tanışmalarını ve yoğun bir şekilde o havayı teneffüs etmelerini sağlayacağı düşünülen bu derslerin özenle işlenmesinde yarar vardır. Bu nedenle, yeni programların felsefesine uygun olarak bir kılavuz hazırlanmıştır. Bu kılavuzda, belirtilen derslerin içeriği, değerlendirme yöntemi ve bu süreçte kullanılması öngörülen araçlar tanımlanmaktadır (Günçer 1999: II). Öğrencilerin okullarda daha fazla pratik yapmalarına ilişkin yasal dayanağı ise "Öğretmen Adaylarının Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Öğretim Kurumlarında Yapacakları Öğretmenlik Uygulamasına İlişkin Yönerge" dir. Bu Yönergenin amacı, öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine daha iyi hazırlanmalarını, öğrenimleri süresince kazandıkları genel kültür, özel alan eğitimi ve öğretmenlik mesleğiyle ilgili bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklarını gerçek bir eğitim-öğretim ortamı içinde kullanabilme yeterliliği kazanmalarını sağlayacak uygulama çalışmalarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir (YÖK/A 2001:1). Uygulama dersleri; Okul Deneyimi-I, Okul Deneyimi-II ve Öğretmenlik Uygulamasıdır.

Okul Deneyimi-I dersi haftada bir gün olmak koşuluyla bir dönem sürmekte ve öğretmen adayının okuldaki yaşamı tanımasını ve öğretimi amaçlamaktadır. Öğretmen adaylarının bu derste yaptıkları görev etkinlikler onlara deneyimli öğretmenleri görev başında gözleme, okul öğrencilerini tanıma fırsatı sağlamaktır. Okul Deneyimi-I dersini planlarken şu etkinliklerden yararlanılmalıdır: Dönem planı, Öğretmenin okuldaki bir günü, Öğrencinin okuldaki bir günü, Bir öğrencinin incelenmesi, Öğretim yöntemleri, Yan branşınızda öğretim yöntemleri, Derslerin gözlenmesi, Yan branşınızda derslerin gözlenmesi, Dersin yöntemi ve sınıfın Kontrolü, Soru sormayı gözleme, Okulda araç-gereç ve yazılı kaynaklar, Okul müdürü ve okul kuralları, Okul ve toplum, Mikro öğretim teknikleri ve Okul deneyimi çalışmalarının değerlendirilmesi (YÖK 1998: 33).

* Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

Okul Deneyimi-I öğretmen adayının uygulama yapacağı okulu, öğrencileri, programı ve öğretmenleri genel olarak tanımasını sağlamak için sunulan gözlem ve görüşmelere dayalı bir derstir. Bu derste öğretmen adayının, okulu, öğrencileri ve öğretmenlik mesleğini değişik yönleriyle tanıması ve lisans programında alacağı derslere bir temel oluşturması amaçlanmaktadır. Okul Deneyimi-I dersi tamamlandığında öğretmen adayları şu özellikleri kazanmış olmalıdır (YÖK 1998: 33): Okulun öğretimini ve örgütlenmesini sistemli bir yaklaşımla tanımış olma, okul yönetimi, okullarda düzenli olarak yapılan işler ve okulun olanaklarına ilişkin bilgi sahibi olma ve dersliklerdeki etkinlikleri gözlem yoluyla tanıyabilme yeteneği kazanmış olma.

Okul Deneyimi uygulamasının en önemli öğeleri uygulama okulu, öğrenci, uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim üyesidir. Dersin amacına ulaşması bu öğelerdeki yeterli düzeyine bağlıdır. Örneğin bir okulun uygulama okulu olabilmesi için, öğretmen adaylarına mesleki ve kişisel destek sağlamayı kabul etme, öğretmen adaylarının eğitimi için uygun bir ortama ve kaynaklara sahip olma, hedef alınan yaş grupları ve derslerle ilgili öğretmenlik deneyimi kazandıracak imkanlara sahip olma, öğretmen adayları ile çalışmada deneyimli ve onların ihtiyaçlarına ilgi duyan bir öğretim kadrosuna sahip olma, Öğretmen adayları için ulaşılabilir bir yerde bulunma, Öğretmen adaylarının yapacakları uygulama, çalışmalarının düzenlenmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesinde eğitim fakültesi ile tam bir işbirliği içinde çalışacak bir yönetime sahip olma (YÖK/B 2001: 5) gibi özelliklere sahip olması gerekmektedir.

Özellikle bölümlerindeki birinci yıl ikinci dönemlerinde Okul Deneyimi-I için uygulamaya gönderilen öğrencilerin hevesleri, istekleri bu derse giren öğretim üyelerince de bilinmektedir. Öte yandan, Okul Deneyimi I dersinin uygulamasında YÖK tarafından belirlenerek gönderilen bir içerik vardır. Bu içerik yukarıda da değinilen birtakım etkinliklerden meydana gelmektedir. Bu etkinliklerin ne kadar uygulanabilir olduklarının belirlenmesi ve uygulanabilirlik üzerinde etkili olabilecek değişkenlerin önemi bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu araştırmanın amacı Okul Deneyimi-I dersi teori ve pratiği konusunda yeni bilgiler geliştirmek böylece hem teoriye hem de pratiğe katkı sağlamaktır. Bu nedenle çalışma boyunca şu sorulara yanıt aranmıştır: Okul Deneyimi-I dersi uygulamasında, öğrencilerin tutumlarında etkinlik öncesi ve sonrası bir farklılık var mıdır? Bir farklılık varsa bu farklılığı etkileyen değişkenler nelerdir?

YÖNTEM

Çalışmanın modeli Betimsel-Survey'dir. Araştırmanın problemine yanıt bulmak üzere ders yılı başında, Okul Deneyimi-I uygulaması etkinlikleri maddelere dönüştürülmüş ve öğrencilerin bu etkinlikleri ne kadar benimsedikleri beşli derecelendirme ölçeği ile ölçülmüştür. Geliştirilen aracın **Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı** = .7565 olarak gerçekleşmiştir.

Araştırmanın evreni 2000-2001 Eğitim-Öğretim döneminde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Programı birinci sınıfında okuyan 110; Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı birinci sınıfında okuyan 45 ve Matematik Öğretmenliği Programı birinci sınıfında okuyan 110 olmak üzere toplam 265 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklemi ise, özellikle uygulama okulları, cinsiyet ve bölüm değişkenlerine dikkat edilerek saptanan 119 öğrencidir. Geliştirilen anket bir dönem başında (Okul Deneyimi-I uygulaması başlamadan önce) ve bir de dönem sonunda da uygulanmış ve elde edilen sonuçların karşılaştırılması yoluyla bir sonuca

gidilmiştir. Ayrıca elde edilen sonucun; Cinsiyet, Bölüm ve Okul Deneyimi-I uygulamasının yapıldığı okul (okulların adları yerine harflendirilmeleri yoluyla bilgilerine yer verilmiştir) değişkenleri açısından değişip değişmediğine bakılmıştır.

Aracın ön ve son uygulanması sonucunda elde edilen veriler frekans, yüzde, aritmetik ortalama, t testi ve varyans analizi istatistiksel teknikleriyle çözümlenmiştir. Bunun için SPSS For Windows istatistik programından yararlanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde bulgular üç kategoride düzenlenmiştir. Birincisi, anketi yanıtlayanların cinsiyet, bölüm, uygulama yaptıkları okul ve Okul Deneyimi-I dersinin yararına inanıp inanmadıklarına ilişkin bilgilerin verilmesi; ikincisi ön ve son uygulamada anket maddelerinin aritmetik ortalama, standart sapma ve aralarında fark olup olmadığı bilgisi ve son olarak üçüncüsü anketi yanıtlayanların cinsiyet, bölüm, uygulama yaptıkları okul ve okul deneyimi dersinin yararına inanıp inanmamalarına göre ön ve son testten aldıkları puanlarda bir fark olup olmadığı bilgisi verilmiştir.

1. Anketi Yanıtlayanların Cinsiyet, Bölüm, Uygulama Yaptıkları Okul ve Okul Deneyimi Dersinin Yararına İnanıp İnanmadıklarına İlişkin Bilgiler:

Anketleri yanıtlayan öğrencilerin cinsiyeti % 54,6 erkek (65) ve %45,4 bayan (54) dur. Bölüm itibarıyla anketi yanıtlayanların sayısı % 25.2'si (30 öğrenci) Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, % 38.7' si (46 öğrenci) Matematik Öğretmenliği ve %36.1'i (43 öğrenci) Sınıf Öğretmenliği programındadırlar. Öğrencilerin uygulama yapılan okullara göre dağılımı % 9,2'si (11 öğrenci) Okul A, % 8,4'ü (10 öğrenci) Okul B, %7,6'sı (9 öğrenci) Okul C, %12.6'sı (15 öğrenci) Okul D, %5'i (6 öğrenci) Okul E, %5'si (6 öğrenci) Okul F, %5'si (6 öğrenci) Okul G, %7,6'sı (9 öğrenci) Okul H, %5'si (6 öğrenci) Okul I, %4,2'si (5 öğrenci) Okul J, %4,2'si (5 öğrenci) Okul K, %5,9'u (7 öğrenci) Okul L, %5'si (6 öğrenci) Okul M, %5'si (6 öğrenci) Okul N, %5'si (6 öğrenci) Okul O ve %5'si (6 öğrenci) Okul P'dir. Öğrencilerin tümü (%100) anketin hem birinci uygulanmasında hem de ikinci uygulanmasında Okul Deneyimi-I dersinin yararına inandıklarını belirtmişlerdir.

2. Ön ve son uygulamada anket maddelerinin aritmetik ortalama, standart Sapma ve aralarında fark olup olmadığına ilişkin sonuçlar:

Çizelge-1 de Okul Deneyimi-I etkinlikleri ölçüt alınarak belirlenmiş etkinlik maddeleri ön ve son test aritmetik ortalama, standart sapma ve t testi sonuçlarına göre anlamlılık oranları verilmiştir.

Çizelge-1 Anket Maddeleri, Ön ve Son Test Uygulama ve t testi Sonuçları

ANKET MADDELERİ	Ön test		Son Test		Anlam Düzeyi(t testi)
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	
1. Okul Deneyimi dersi gereği yapılacak olan etkinlikler planlanmalıdır	4,512	,711	4,571	,719	,493
2. Öğretmenin okuldaki bir gününü nasıl geçirdiğini bilmek önemlidir.	4,159	,863	4,067	,870	,339
3. Öğrencinin okuldaki bir gününü nasıl geçirdiği bilinmelidir	4,134	,901	3,823	,935	,004
4. En azından bir öğrenci incelenerek öğrenciler konusunda bilgilenilmelidir	3,638	1,300	3,890	1,015	,085
5. Öğretim yöntemleri konusunda bilgilenmek gerekir	4,495	,735	4,680	,636	,027
6. Yan branşta öğretim yöntemleri konusunda ayrıca	3,361	1,169	3,638	1,039	,040

bilgilenmek gerekir					
7. Bir dersi gözlemek yararlı olur	4,252	,904	3,941	1,035	,006
8. Yan branşta da bir ders gözlenmelidir.	3,193	1,114	3,563	1,070	,006
9. Dersin yönetimi ve sınıfın kontrolü konusunda bilgi sahibi olmak gerekir.	4,621	,663	4,596	,680	,749
10. Öğrencilerin soru sorma davranışları gözlenmelidir.	4,310	,745	4,184	,780	,181
11. Okulda araç-gereç ve yazılı kaynakları tanımak gerekir.	3,873	1,077	3,798	,935	,552
12. Okul müdürü ve okul kuralları bilinmelidir	4,285	,958	4,235	,927	,665
13. Okul ile toplum arasındaki ilişki öğrenilmelidir	4,344	,848	3,983	,863	,001
14. Okul Deneyimi dersi gereği yapılan etkinlikler değerlendirilmeye tabi tutulmalıdır.	4,033	1,119	3,924	1,105	,405
TOPLAM	4,087	,4679	4,064	,4501	,646

Çizelge-1 de de görülebileceği üzere, t testi sonucunda; anketin 3. maddesi “Öğrencinin okuldaki bir gününü nasıl geçirdiği bilinmelidir.”, anketin 7. maddesi “Bir dersi gözlemek yararlı olur” ve anketin 13. maddesi “Okul ile toplum arasındaki ilişki öğrenilmelidir” etkinliklerine verilen puanlarda son testte bir düşüş vardır. Öğretmen adaylarının ön testte bu etkinliklere yaklaşımı ile son testte bu etkinliklere yaklaşımı açısından bir farklılık sözkonusudur. Önce tutum olarak daha olumlu iken bu sonrakinde anlamlı ($p < .05$) bir düşme meydana gelmiştir. Bir öğrencinin okuldaki bir günün nasıl geçirdiğine dönük gerçekleştirilen etkinlik açısından, düşüşün bir nedeni, okullara uygulama için giden öğrencilerin, okullarca aynı günde değişik sınıflara gönderilmeleri olabilir. Böyle olunca bir öğrenciyi bütün gün gözlemek zorlaşmaktadır. Ders gözleminin yararına dönük gerçekleştirilen etkinlik açısından düşüşün bir nedeni, bu etkinliğin derse giren öğretmenin ayrıntılı bir gözlemini gerektirmesi olabilir. Bu durumda da öğretmenler olumsuz bir tutum içine girebilmektedirler. Bu da öğrencilerin bu etkinliğe karşı tutumunu yıpratmış olabilir. Uygulama yapılan okulun içinde bulunduğu toplumla ilişkisinin öğrenilmesi etkinliği açısından düşüşün bir nedeni, okulların Okul Deneyimi-I uygulamasını öğretmen adaylarının sınıflara doldurulması olarak yorumlamaları olabilir. Öte yandan bir başka neden okul-toplum ilişkisine yabancı bir yönetim ve toplum anlayışına sahip oluş olabilir.

Yine uygulama sonunda Çizelge-I de de görülebileceği üzere, t testi sonucunda; anketin 5. maddesi “Öğretim yöntemleri konusunda bilgilenmek gerekir.”, anketin 6. maddesi “Yan branşta öğretim yöntemleri konusunda ayrıca bilgilenmek gerekir.” ve anketin 8. maddesi “Yan branşta da bir ders gözlenmelidir.” etkinliklerinde öğrencinin ön tutumu ile sonraki tutumu arasında anlamlı ($p < .05$) bir farklılık vardır. Öğrenciler bu etkinliklere son teste göre daha olumlu bakmışlardır. Öğretim yöntemleri konusunda bilgilenmek gerektiğine dönük etkinliğe yaklaşımda artışın bir nedeni, öğretim yöntemlerinin, uygulama ile birlikte, öğretimde öneminin farkına varmaları olabilir. Bu yan branş ile ilgili etkinlikler için de söz konusu olabilir. Fakat bu etkinliklerin ön testte daha düşük bir puan aldıklarına dönük bir yorum getirmek gerekirse birinci sınıf öğrencilerinin daha “yan branş nedir” konusunda bilgilendirilmemiş oldukları söylenebilir. Öte yandan öğretmen yetiştirme programlarında bu konuda pek bilgi de mevcut değildir. Uygulamada Milli Eğitim Bakanlığı’nın atamalarda öğretmen adaylarından bir yan branş istemektedir. Böylece, atandıkları okulda öğretmen sıkıntısı çekildiği durumlarda da sıkıntı çekilen branşta yan branşı olan öğretmenlerin derslere

girmesi sağlanabilecektir. Bu durum, uygulama sırasında öğrencilerin söz konusu etkinliklere yaklaşımlarında bir artışın meydana gelmesini sağlamış olabilir.

Ön ve son anket uygulamasında testin bütünü açısından öğrencilerin ön ve son tutumları arasında anlamlı olarak bir fark bulunmamıştır. Yine de bir düşme olduğu Çizelge-1 den de anlaşılmaktadır. Buna göre öğrenciler genel olarak etkinlikleri ön ve son testte eşit puanlamışlardır. Yani tutumlarında olumlu ya da olumsuz anlamda bir değişme olmamıştır.

3. Çıkan Sonuçlar Açısından Cinsiyet, Bölüm ve Uygulama Yapılan Okulun Farklılıkları:

Öğrencilerin ön ve son testten aldıkları puanlar arasındaki bir fark olmadığına ilişkin bilgiye daha önce değinilmişti. Bu noktada söz konusu farksızlığın bağımsız değişkenler açısından geçerli olup olmadığına bakılmıştır.

3.1 Tutumdaki Değişmemenin Cinsiyet Açısından Farkı:

Yapılan t testi ($t = -2,256$) sonucunda söz konusu farksızlığın cinsiyetler açısından değiştiğini göstermektedir. Buna göre erkekler ön testte daha az olumlu yaklaşımları etkinliklere son testte daha çok olumlu yaklaşımlarken; bayanlar ön testte daha çok olumlu yaklaşımları etkinliklere son testte daha az olumlu yaklaşımlardır. Erkeklerdeki bu yükseliş ile bayanlardaki bu düşüş arasında anlamlı bir fark vardır.

Çizelge-2 Ön ve Son Testten Alınan Puanların Cinsiyet Açısından Farkına İlişkin t testi Sonuçları

CİNSİYET	N	$\bar{X}$	SS	t testi	Anlam ($p < ,05$)
Erkek	65	-7,472	,593	-2,256	,026
Bayan	54	,140	,444		

Erkekler ile bayanlar arasındaki bu farklılığın bir nedeni konusunda bir fikir yürütülecek olursa, erkeklerin düşük bir beklentiyle, bayanların ise yüksek bir beklentiyle uygulamaya başlamış olabilecekleri söylenebilir. Nitekim Stuart ve Thurlow (2000: 117) öğretmenin adaylarının kişisel özelliklerinin ve Grundy ve Hatton (1998: 121) da biyografilerinin onların deneyimleri üzerinde etkili olabileceğinden söz etmektedir.

a. Tutumdaki Değişmemenin Öğrencilerin Bölümleri Açısından Farkına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Yapılan varyans sonucunda öğrencilerin bölümleri açısından tutumlardaki değişmemenin bir fark içinde olmadığı anlaşılmıştır ($f = ,298$). Yani öğrencilerin bölümleri ne olursa olsun başlangıçtaki Okul Deneyimi-I etkinliklerini benimseme oranları, uygulama sonrasında da yaklaşık olarak aynı kalmıştır.

Öte yandan anlamlı çıkmasa da Sınıf Öğretmenliği öğrencilerinin uygulama sonrası tutumlarında olumlu yönde bir artış (Öntest: $\bar{X} = 3,898$ - SS = ,430 / Son Test: $\bar{X} = 3,925$ - SS = ,453) Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencilerinin olumsuz yönde bir azalış (Öntest: $\bar{X} = 4,271$ - SS = ,566 / Son Test: $\bar{X} = 4,235$ - SS = ,428) ve Matematik Öğretmenliği öğrencilerinde de olumsuz yönde bir azalış (Ön test: $\bar{X} = 4,142$ - SS = ,367 / Son Test: $\bar{X} = 4,082$ - SS = ,427) olmuştur. Bunun çok çeşitli nedenleri olabilir. Özellikle bir branş temelinde öğrenim yapan öğrencilerin branşları ile ilgili öğretmenlerin bulundukları okullara gidememeleri bir neden olarak görülebilir.

Çizelge-2 Tutumdaki Değişmemenin Öğrencilerin Bölümlerine Göre Farkına İlişkin

Varyans Sonuçları

Bölgümlere göre varyans	KT	SD	KO	F	Anlamlılık
Gruplar Arası	,175	2	8,771	,298	,743
Gruplar İçi	34,191	116	,295		
Toplam	34,367	118			

3.3 Tutumdaki Değişmenin Uygulama Yapılan Okul Açısından Farkı

Okul Deneyimi-I dersi uygulamasına, ön ve son tutumlarındaki sabitliğinin, uygulama okullarına göre bir fark içinde olup olmadığına bakmak için tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuç aşağıya çıkarılmıştır.

Çizelge-3 Tutumdaki Değişmemenin Okul Deneyimi I Dersinin Uygulandığı**Okullara Göre Farkına İlişkin Varyans Sonuçları**

Okullara Göre Varyans	KT	SD	KO	F	Anlamlılık
Gruplar Arası	5,717	15	,381	1,370	,176
Gruplar İçi	28,650	103	,278		
Toplam	34,367	118			

Çizelge-3'e göre 1,370 F değeri ile en küçük anlamlılık testi (LSD) bağlamında okullar arasında anlamlı bir farklılık söz konusudur. Buna göre, öğrencilerinin tutumlarında olumsuz doğru azalış gösteren okullar, artış gösterenlere göre anlamlı ($p < ,05$) bir farklılık göstermektedir. Buna göre artış gösteren okullar olan B, D, F, I, K, N, ve O okulu azalış gösteren A, C, E, G, H, J, L, M ve P okulundan Okul deneyimi-I uygulamasını gerçekleştirmeye katkı açısından farklılık göstermektedir. Artış görülen okullara giden öğrenciler etkinliklerin tümü açısından önceki tutumlarından sonraki tutumlarına olumluya dönük bir değişme vardır. Tam tersi, azalış görülen okullara giden öğrenciler etkinliklerin tümü açısından önceki tutumlarından sonraki tutumlarına olumsuz dönük bir değişme olmuştur.

Çizelge-4 Okullara Göre Öğrencilerin Ön ve Son Tutumları Arasındaki Farka İlişkin Analiz**En düşük Anlamlılık Testi (LSD) Sonuçları**

	N	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	Değişim
OKUL A	11	4,448	,371	4,318	,484	↓
OKUL B *	10	3,892	,672	4,128	,367	↑
OKUL C	9	4,476	,462	4,254	,443	↓
OKUL D *	15	3,881	,297	4,085	,391	↑
OKUL E	6	4,309	,530	4,226	,417	↓
OKUL F *	6	4,142	,259	4,261	,434	↑
OKUL G	6	4,321	,328	4,083	,177	↓
OKUL H	9	4,071	,428	3,984	,330	↓
OKUL I *	6	4,261	,219	4,440	,261	↑
OKUL J **	5	4,057	,332	3,414	,317	↓
OKUL K *	5	3,814	,615	3,942	,198	↑
OKUL L	7	3,785	,347	3,622	,737	↓
OKUL M	6	4,238	,233	4,023	,351	↓
OKUL N *	6	3,773	,647	3,964	,390	↑
OKUL O *	6	3,916	,387	4,107	,184	↑
OKUL P	6	3,952	,444	3,773	,554	↓
Toplam	119	4,087	,467	4,064	,450	↓

(**) Tutumunda anlamlı olarak olumsuz yönde değişimin yaşandığı öğrencilerin okulu

(*) Tutumunda olumlu yönde değişimin yaşandığı öğrencilerin okulları

Öğrencisinin tutumunda olumsuz dönük okullar içinde en fazla azalış Çizelge-4'de görülebileceği üzere, en düşük anlamlılık testine (LSD) göre, en fazla düşüş OKUL

X. ULUSAL EĞİTİM BİLİMLERİ KONGRESİ

J'de olmuştur. Yani, artış gösteren yedi okulda öğrencilerin tutumlarında artı yönde bir değişim olmuştur. Diğerlerinde azalma olmuştur. Brooker ve Service (1999:151) de, "uygulama okulları bir seçkiye tabi tutulmadan belirlenirse ancak öğretmen adaylarının gerçek bir dünyada olabilecekleri" belirtilse de öğrencilerin uygulamaya karşı tutumlarını olumsuz etkileyen okullar konusunda bir seçkinin yapılması kaçınılmaz gözükmektedir. Nitekim, YÖK (2001: 5)'nin bir okulun uygulama okulu olabilmesi için koyduğu ölçütler de bu kaçınılmazlığı öngörmektedir.

Okullara göre öğrenci tutumlarında olumsuz yönde değişimin yaşandığı okullar ile olumlu değişiklik yaşanan okullar arasındaki bu fark çeşitli nedenlere dayandırılabilir. Uygulama okullarının kapasitesinin yetersizliği, okullardaki dersler ile Okul Deneyimi-I dersinin içeriğinin birbiriyle uyuşmaması, okullardaki öğretmen ve yöneticilerin Okul Deneyimi-I dersi konusunda ilgisizliği ve bilgisizliği bu nedenler arasında sayılabilir. Oysa aday öğretmenlerin alan deneyimlerinin kalitesinde uygulama öğretmenlerinin önemli bir etkisi vardır (Shantz 2000: 294). Başka nedenler arasında, uygulama okulları ile fakülte arasında iletişim yetersizliği (Perry and Walton 1998: 153-155) ve uygulama öğretim elemanının okulları ziyaret etmemesi faktörleri olabilir. Turley ve Beach (1999: 490)'a göre, öğrencinin okul deneyiminden yararlanmasının önemli öğeleri üniversitedeki hazırlığı ve uygulamaya gittiği okulun olanaklarıdır. Nitekim Buyurgan (2001:38), "Okul Deneyimi I uygulaması ile ilgili bir çalışmada uygulama öğretmenleri ile koordinatörler arasındaki iletişimden ve verecekleri hizmetlerin aksamadan sürdürülmesinden" söz etmektedir. Öte yandan, Okul Deneyimi-I dersinin yapıldığı dönemde öğrencilerin diğer dersler açısından yoğun olmaları da bir başka neden olarak gösterilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, öğretmen adayları Okul Deneyimi I dersi uygulamasına gitmeden önce daha olumlu bir tutum içindeyken uygulamadan sonra bu tutumlarında anlamlı olmayan çok düşük düzeyde bir olumsuzlaşma meydana gelmiştir. Bu olumsuzlaşma özellikle; öğrencinin okuldaki bir gününü nasıl geçirdiği bilinmelidir, bir dersi gözlemek yararlı olur ve okul ile toplum arasındaki ilişki öğrenilmelidir etkinliklerine verilen puanlarda anlamlı olmuştur. Öte yandan, öğretim yöntemleri konusunda bilgilenmek gerekir, yan branşta öğretim yöntemleri konusunda ayrıca bilgilenmek gerekir ve yan branşta da bir ders gözlenmelidir etkinliklerinde öğrencinin ön tutumu ile sonraki tutumu arasında olumlu yönde anlamlı ($p < .05$) bir farklılık vardır. Genel olarak erkekler ön testte daha az olumlu yaklaşıkları etkinliklere son testte daha çok olumlu yaklaşmışlarken; bayanlar ön testte daha çok olumlu yaklaşıkları etkinliklere son testte daha az olumlu yaklaşmışlardır. Bölümler açısından, öğrencilerin bölümleri ne olursa olsun başlangıçtaki Okul Deneyimi-I etkinliklerini benimseme oranları, uygulama sonrasında da yaklaşık olarak aynı kalmıştır. Okul değişkenine göre bakıldığında ise, öğrencilerinin tutumlarında olumsuza doğru artış gösteren okullar, azalış gösterenlere göre anlamlı ($p < .05$) bir farklılık göstermektedir. Buna göre artış gösteren okullar olan B, D, F, I, K, N, ve O okulu azalış gösteren A, C, E, G, H, J, L, M ve P okulundan Okul deneyimi-I uygulamasını gerçekleştirmeye katkı açısından farklılık göstermektedir.

Öğretmen adaylarının çeşitli etkinliklere karşı tutumlarında genel olarak olumsuz yönde meydana gelen değişmeyi meydana getiren nedenler temelinde önlemler almak

gerekmektedir. Bunun için özellikle daha fazla olumsuzlaşma yaşayan etkinliklerin "gerçek dünya" daki uygulama ile ilişkilendirilmesi önemli bir adım olabilir. Öte yandan uygulama ile ilişkili çevrelerin Okul Deneyimi-I etkinlikleri ve işleyişi konusundan nitel ve nicel anlamda yeterli hale getirilmeleri ve aralarında etkileşimi kolaylaştıran düzenlemelerin yapılması bir diğer önemli adım olabilir. Diğer yandan olumlu yönde tutum değişiminin yaşandığı etkinliklerin Okul Deneyimi-I dersi içeriğinde tutulması da bir başka önlem olarak görülebilir. Bayanların tutumunda erkeklere oranla meydana gelen olumsuz değişim için ders öncesi özellikle onlar üzerinde yoğunlaşan bir beklenti oranı düşürme ön dersi verilebilir. Okullar için ise öğretmen adaylarının tutumlarında olumsuzya dönük işleyişe neden olan okullar en azından Sivas için uygulama okulu olmaktan çıkarılabilir veya onların nitel ve nicel yeterliğinin artırılmasına çalışılabilir.

Ayrıca, Okul Deneyimi-I dersi ve uygulamasının daha nitelikli öğretmen yetiştirmeye yönelik bir içeriğe dönüştürülebilmesi için teori ve pratik konusunda kapsamlı araştırmaların yapılması da önemli bir çaba olacaktır. Bu çaba özellikle öğretmen yetiştiren her bir eğitim fakültesinde ilgili akademisyenlerce yapılmalı ve yerel düzeyde karşılaşılabilecek sorunlar bu anlamda çözümlenmelidir.

KAYNAKÇA

- BROOKER, Ross and Melinda Ross. *Contexts For Teacher Education: An Australian Alternative*, **Journal of Education for Teaching**, Vol.25, Issue 2, July 1999, (p151-158).
- BUYURGAN, Serap. *Okul Deneyimi I Dersi İle İlgili İzlenimler*, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Yıl 26, Sayı 274, Mart 2001, ss. 32-38
- GÜNÇER, Barbaros *Sunu*, **Aday Öğretmen Kılavuzu**, Ankara: YÖK/DÜNYA BANKASI Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Kitapları, 1999.
- GRUNDY, Shirley and Elizabeth Hatton. *Teacher Educators, Student Teachers And Biographical Influences: Implications For Teacher Education*. **Journal of Teacher Education**, Vol.26, Issue 2, Jul 1998, (p.121-138).
- PERRY, Bob and Geoff Walton. *Visiting Teaching Lectures –An Experiment In Collaboration Between University and Schools*. **Journal of Instructional Psychology**, Vol. 26, Issue 2, Jul, 1998, (p.151-161).
- SHANTZ, Doreen. *Feedback, Conversation And Power In The Field Experience Of Preservice Teachers*, **Journal of Instructional Psychology**, Vol.27, Issue 4, December 2000, (p288-295).
- STUART, Carolyn and Deborah Thurlow. *Making It Their Own: Preservice Teachers' Experiences Beliefs And Classroom Practices*. **Journal of Teacher Education**, Vol. 51, issue 2, Mar/Apr 2000, (p.113-122).
- TURLEY, Steve and Long Beach. *Indicators Of 'At Risk' Performance By Student Teachers In A Presevice Elemantary Education Program*, **Education**, Vol.119, Issue 3, Spring 1999, (p490-504).
- YOK/A **Öğretmen Adaylarının Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Öğretim Kurumlarında Yapacakları Öğretmenlik Uygulamasına İlişkin Yönerge**
<http://www.yok.gov.tr/egtfakdoc/yonerge/yonerge.doc> TT: 17/03/2001, TS: 10:47.
- YOK/B **Okullarda Uygulama Çalışmaları**, <http://www.yok.gov.tr/egtfakdoc/uygulama/ilkogretimuyg.doc> TT: 17/03/2001, TS: 10:45.
- YÖK **Fakülte-Okul İşbirliği**. Ankara: YÖK/Dünya Bankası, Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, 1998